

5. Xutorskoj A. V. Klyucheverye kompetency`y` kak komponent ly`chnostno-ory`enty`rovannoj parady`gmy obrazovany`ya / A. V. Xutorskoj // Narodnoe obrazovany`e. – 2003. – № 5. – S. 55–61.
6. Bakum Z. P. Teorety`ko-metody`chni zasady` navchannya fonety`ky` ukrayins`koyi movy` v gimnaziyi : Monografiya / Zinayida Pavlivna Bakum. – Kry`vy`j Rig : Vy`davny`chy`j dim, 2008. – 338 s.
7. Leontovy`ch O. A. Rossy`ya y` SShA. Vvedeny`e v mezhkul`turnuyu kommyny`kacy`yu / O. A. Leontovy`ch. – Volgograd : Peremena, 2003. – 399 s.
8. Pal`chy`kova O. O. Realizaciya kros-kul`turnogo pidxodu do navchannya ukrayins`koyi movy` inozemny`x studentiv : dy`s. ... kand. ped. nauk : 13.00.02 : zaxy`shhena 07.04.2016 : utv. 1.07.2016 / Oleksandra Oleksandrivna Pal`chy`kova. – Ky`yiv, 2016. – 256 s.

Отримано редакцією 31.05.2018 р.

УДК 378.0+372.78

DOI 10.31376/2410-0897-2018-1-37-208-215

Олена Яківна Заїка,

кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри теорії і методики дошкільної освіти
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка,
e-mail: zaikkael@gmail.com

ЕМПАТІЙНО-МОТИВУВАЛЬНИЙ БЛОК МЕТОДІВ РОЗВИТКУ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

У статті висвітлено провідні погляди дослідників на методи навчання мистецтва, їх класифікацію та зміст. Аналізується емпатійно-мотивувальний метод навчання, його вплив на розвиток художньо-творчих здібностей у майбутніх педагогів: спонукання студентів до емпатійного переживання художніх образів у різних видах мистецтва на основі створення художньо-пошукових ситуацій, стимулювання інтересу до виконавської діяльності шляхом запровадження різних способів аналізу її результатів, а також створення ситуацій «актуальності переживання», що сприяють збудженню позитивних емоцій, активізації почуття впевненості студентів у власних силах.

Ключові слова: метод, емпатія, мотив, розвиток, художньо-творчі здібності, майбутні педагоги.

Постановка проблеми. Одним із стратегічних напрямів оновлення сучасної освіти є створення умов для формування творчої особистості майбутнього педагога, реалізації його природних задатків і можливостей в освітньому процесі закладів вищої освіти.

Орієнтація на творчість є світоглядною установкою сучасного виховання і освіти. Водночас ця освіта обов'язково містить і має передбачати навчання правил, законів, аксіом [1, с. 186].

Мистецьке навчання спрямовано на розвиток особистісних властивостей вихованців за допомогою методів стимулювання мистецького навчання, сутністю якого є застосування різноманітних педагогічних спонук цілеспрямованого залучення до художнього пізнання; активізація художньої діяльності; цілеспрямована художньо-психологічна підтримка [2, с. 7–11].

Розробляючи методи розвитку творчих здібностей, потрібно дотримуватися співвідношення реальних і навчальних завдань, орієнтуватися на соціальний і діяльнісний контексти розвитку творчих здібностей, на проблемні моменти, які стають на заваді процесу переростання окремих здобутків у стратегії й цінності. Основний метод навчання творчості – це включення в реальну діяльність, спрямовану на реальне визнання, яке має реальну цінність для людини [3, с. 50].

Аналіз досліджень і публікацій. У практиці музичного навчання визначальним є використання комплексних методів, що закладає основу загально естетичного виховання. До найефективніших методів музично-педагогічної практики відносять такі: 1) метод музичного узагальнення, роздуми про музику (Д. Кабалецький); 2) метод встановлення асоціативних зв'язків між музичними і зоровими образами; 3) метод музичної імпровізації (Н. Ветлугіна. Р. Ригіна); 4) метод мелодійного, ритмічного, тембрового, пластичного, графічного фантазування (А. Лобова).

С. Ліпська визначає методи, які відображають процесуальні аспекти музичного навчання та є педагогічно скерованим шляхом пізнання особливостей музично-виконавського мистецтва: методи організації та здійснення художньо-пізнавальної діяльності: словесні, наочні, практичні, індуктивно-дедуктивні, пошуково-дослідницькі, які спрямовані на збагачення інформаційного фонду учнів, поглиблення аналітичних процесів, набуття практично-виконавських умінь та навичок, розвиток музично-

творчих здібностей; методи стимулювання інтересу та мотивації до виконавської діяльності: метод емоційного впливу, життєво-образних асоціацій, створення ситуації успіху, музично-дидактичної гри; методи контролю та самоконтролю за виконавським результатом; методи становлення виконавської самостійності [4].

Створенню максимально сприятливих умов для розвитку й розкриття здібностей студента сприяє особистісно-психологічний підхід, у світлі якого особливе значення мають активні творчі методи навчання, дослідницькі проблемні методи навчання, проєктивні методики, дискусії, ділові ігри, забезпечення вільної самостійної пошукової діяльності майбутнього вчителя [5, с. 11–12].

Різноманітні дослідження структури діяльності людини незмінно підкреслюють необхідність наявності в ній компонента мотивації. Для того, щоб сформулювати такі мотиви навчальної діяльності, використовується весь арсенал методів організації і здійснення навчальної діяльності: словесні, наочні й практичні методи, репродуктивні й пошукові методи, дедуктивні й індуктивні методи. Кожен з них у той же час має не тільки інформативно-навчальну, але і мотиваційну дію.

Музична потреба особистості формується тільки в процесі музично-слухової практики. Без інтонаційно-слухового переживання музики, її «розуміння» і особистісної оцінки неможливе існування жодної з форм художньої музичної діяльності – створення, творче виконання музики, індивідуальне або групове її слухання, імпровізація, музично-критична діяльність [6].

Потребу в спілкуванні з найкращими зразками музики різних стилів і жанрів, включаючи і масові форми її побутування, Е. Абдулін вважає показником музикальності, який стимулює її розвиток [7, с. 42]. Для того, щоб сформувати потребу в спілкуванні з музикою, треба: надати можливість якомога більше спілкуватися з музикою на заняттях, у позанавчальній діяльності (не підміняючи безпосереднє спілкування з нею багатослівними розповідями); стимулювати розвиток емоційного відгуку на музику; вчити розуміти інтонаційну природу музичного мистецтва і знаходити в музиці зміст; послідовно і цілеспрямовано розширювати музично-слуховий фонд знайомої народної і класичної музики, включаючи до нього музику різних творчих напрямів, стилів, і шкіл; знайомити з кращими зразками сучасної поп-музики різних напрямів, створюючи «імунітет проти вульгарності» (Д. Кабалевський); сприяти засвоєнню знань про музику і набуттю вмінь оперувати ними в тому чи іншому виді музичної діяльності; накопичувати художньо-творчий досвід спілкування з музикою в різних видах музичної діяльності, не обмежуючись одним; створити умови для того, щоб кожен відчув радість творчості й упевненість в тому, що він здатен досягнути зміст музики, вступити з нею в діалог; побудувати роботу таким чином, щоб домогтися включити музику у повсякденне життя, зробити спілкування з нею значущим [7, с. 28–29].

Художній інтерес реалізується в чотирьох видах діяльності: сприймання художнього твору, набуття знань у галузі мистецтва, виконавська творчість та продуктивна діяльність, а естетичний інтерес формується в будь-якому виді діяльності.

Структура інтересу до художньо-творчої діяльності, за переконанням О. Шенцової, є поєднанням емоційного, інтелектуального й вольового компонентів, які представлені одним із видів діяльності: емоційно-естетичний інтерес – сприйняттям мистецтва (споживанням), пізнавальний інтерес – набуттям мистецтвознавчих знань і творчий інтерес – художньою творчістю. До комплексу педагогічних умов розвитку інтересу до художньо-творчої діяльності в студентів О. Шенцова відносить: здійснення взаємодії викладача і студентів; створення емоційно комфортного творчого середовища; стимулювання інтересу до художньо-мистецької діяльності студентів [8, с. 20–21].

Емпатійна культура педагога, за визначенням С. Гончаренка, постає як «сукупність знань, переконань, вмінь і навичок, що характеризують здатність однієї людини підтримувати почуття іншої таким чином, щоб у процесі співпереживання це почуття, залежно від його змісту, форми, часу, необхідності, ставало глибшим, доцільнішим або нейтралізувалося» [9, с. 116].

Емпатійність сприяє включенню себе у світ і світу в себе, проявляється у процесі музичних занять через діалог (М. Бахтін). «Внутрішній діалог» (М. Каган) є побудником творчості, передбачає рівність партнерів, при якій відбувається проникнення, занурення особистості у музику, розуміння і особистісна інтерпретація її змісту.

Одним із вищих рівнів емпатії є особистісно-сміслова емпатія, коли сприймання переживань іншого і переключення на власний емоційний відгук більшою чи меншою мірою когнітивно-опосередковані системою норм, цінностей, смислів, ідеалів, установок, переконань суб'єкта емпатії. На цьому рівні емпатія виявляється у формі співчуття, внутрішньої чи реальної співдії. Особистісно-сміслова емпатія піддається довільній регуляції та розвивається у процесі соціалізації [10].

У музичній емпатії можна розмежувати дві фази: фазу розпізнавання емоційної експресії в музиці і фазу співпереживання, або емоційної ідентифікації. Перша містить «прочитання», розпізнавання різних інтонацій, образів відчуттів, а друга – фаза співналаштування, співучасті й співпереживання, фаза певної

поведінки (слухачької, виконавської тощо).

Розуміння художнього музичного образу і любов до нього можливі тільки завдяки психологічному механізму перенесення узагальненого в інтонаціях змісту музики в особистісний план і його переживання як власних художніх емоцій (відчуттів). Розвиток чуттєвого сприйняття, здібності до співпереживання втілених у музиці відчуттів, думок, емоцій, образно-емоційного, інтонаційного змісту – найважливіша задача і музиканта-виконавця, і педагога. Будь-який вид музично-творчої діяльності повинні активізувати відчуття і розум, сприяти музичному, художньому розвитку студентів на рівні переживання-розуміння [11].

У педагогіці розроблено ряд специфічних принципів і методів, спрямованих на розвиток емпатії у контексті формування культури музичного сприйняття. Це принципи єдності емоційного і раціонального, художнього і технічного, інтонаційного, культурологічного, діалогічного підходів; методи «усвідомлення інтонаційного значення твору» (А. Пілічаускас), «сумісного народження образу» (Е. Абдуллін), «моделювання художньо-творчого процесу», «виходу за межі музики» (М. Красильникова) і ін. [11].

Обов'язковою умовою для прояву емпатійності є близькість дитині тієї інтонаційної сфери, у рамках якої написаний твір. Важливо розширювати і збагачувати накопичений інтонаційно-слуховий фонд, до якого може бути залучена і не тільки близька за інтонаційним словником музика [7, с. 48].

О. Рудницька виділяє такі емпатійні якості самооцінки студентами свого музичного сприйняття: потреба відчуті художню своєрідність кожного музичного твору; відчуття унікальної самоцінності музики, її соціально-культурне значення; здатність до естетичного переживання музики; потреба в ідентифікації з музичними образами, в усвідомленні особистісного смислу музики; потреба знайти односторонній у процесі обговорення музики, відчуті взаєморозуміння та емоційний контакт з ними; намагання прийняти і зрозуміти нові незнайомі музичні явища [12, с. 266].

Дослідження, присвячені проблемі формування пізнавального інтересу, показують, що інтерес у всіх його видах і на всіх етапах розвитку характеризується трьома обов'язковими моментами: 1) позитивною емоцією стосовно діяльності; 2) наявністю пізнавальної сторони цієї емоції; 3) наявністю безпосереднього мотиву, що йде від самої діяльності.

Відтак, у процесі навчання важливо забезпечити виникнення позитивних емоцій по відношенню до навчальної діяльності, до її змісту, форм і методів здійснення.

Метою нашої статті є аналіз емпатійно-мотивувального блоку методів розвитку художньо-творчих здібностей майбутніх педагогів.

Виклад основного матеріалу. Методи навчання – це впорядковані способи взаємопов'язаної діяльності викладачів і студентів, спрямовані на вирішення навчально-виховних завдань вищої школи. Метод навчання є не тільки формою руху пізнавальної діяльності студентів, а й формою руху їхньої творчої діяльності [13, с. 445].

Під методами мистецького навчання розуміють упорядковані способи взаємопов'язаної діяльності вчителя й учнів, спрямовані на розв'язання художньо-навчальних завдань.

Нами визначено наступні блоки методів розвитку художньо-творчих здібностей у майбутніх педагогів (рис.1):

Методи розвитку художньо-творчих здібностей	Зміст групи методів розвитку художньо-творчих здібностей
Емпатійно-мотивувальний	Спонування студентів до емпатійного переживання художніх образів у різних видах мистецтва на основі створення художньо-пошукових ситуацій, стимулювання інтересу до виконавської діяльності шляхом запровадження різних способів аналізу її результатів, а також створення ситуацій «актуальності переживання», що сприяють збудженню позитивних емоцій, активізації почуття впевненості студентів у власних силах.
Емоційно-гностичний	Спрямовано на забезпечення загальної обізнаності студентів у мистецтві, підвищення їхньої загальної освіченості та культури, розширення художньо-естетичного кругозору шляхом залучення студентів до активного усвідомлення, обробки різнобічної інформації про розучувані твори, до емоційно-естетичного осягнення їх образного змісту.
Критично-інтерпретаційний	Орієнтує навчально-виховний процес на активізацію самостійної думки студентів щодо художніх цінностей і передбачає впровадження аксіологічного та художньо-виконавського аналізу твору, залучення студентів до варіативного вирішення виконавських творчих проблем, створення ситуацій художньо вмотивованого вибору

Креативно-сугестивний	Мета його полягає в активізації самостійних проявів студентів у творчій діяльності й орієнтації їх на майбутню художньо-виховну роботу зі школярами шляхом залучення до різних способів виконавської самопрезентації, самостійного створення концертно-виконавських програм, упровадження різноманітних тренінгів на зосередження уваги, мобілізацію творчої енергії, створення мистецьких зразків, розроблення оригінальних художніх ідей.
Проективно-експонувальний	Сприяє активізації художньої уяви студентів шляхом залучення їх до моделювання різноманітних ситуацій концертних виступів, проектування ситуацій художнього спілкування з учнівською аудиторією.

Рис. 1. Класифікація методів розвитку в майбутніх педагогів художньо-творчих здібностей

Емпатійно-мотивувальний блок методів розвитку в майбутніх педагогів художньо-творчих здібностей передбачає спонукання студентів до емпатійного переживання художніх образів у різних видах мистецтва на основі створення художньо-пошукових ситуацій, стимулювання інтересу до виконавської діяльності шляхом запровадження різних способів аналізу її результатів, а також створення ситуацій «актуальності переживання», що сприяють збудженню позитивних емоцій, активізації почуття впевненості студентів у власних силах.

Метод емпатії, як правило, широко використовується у вирішенні завдань художньої творчості. Коли застосовується метод емпатії, об'єкту приписують почуття, емоції самої людини: людина ідентифікує мету, функції, можливості зі своїми власними. Людина ніби зливається з об'єктом, об'єкту приписується поведінка, яка можлива у фантастичному варіанті.

Потрібно забезпечувати поглиблення художньо доцільних, естетично виправданих емоцій і почуттів, що виникають у студентів під час інтерпретаційного процесу. Розуміння цих емоцій нерозривно пов'язане з емпатійним ототожненням внутрішнього світу автора зі своїм власним і має суб'єктивний характер через необхідність звертатися до власного емоційного досвіду, емоцій, які йому довелося пережити особисто.

У ролі прийому, що входить в методи формування інтересу до навчання, виступають цікаві аналогії. Складові методу формування інтересу – прийоми художності, образності, яскравості, цікавості, здивування викликають емоційний підйом, який, у свою чергу, викликає позитивне ставлення до навчальної діяльності й служить першим кроком на шляху до формування пізнавального інтересу.

Спеціальні прийоми, спрямовані на підвищення стимулювального впливу змісту навчання – створення ситуації новизни, актуальності, наближення змісту до найважливіших відкриттів у мистецтві.

Одним із дієвих прийомів стимулювання інтересу до навчання є створення ситуації успіху шляхом диференціації допомоги у виконанні навчальних завдань однієї і тієї ж складності, шляхом заохочення проміжних дій, забезпечення сприятливої морально-психологічної атмосфери в ході виконання тих або інших навчальних завдань.

Для формування естетичного інтересу до мистецької діяльності використовуються дидактичні засоби, спрямовані на практичне оволодіння естетичними знаннями, вміннями і навичками, використання естетичного потенціалу навчальних предметів за допомогою міжпредметних зв'язків, естетичних ситуацій.

Під час створення емоційно-інтелектуального фону вирішуються такі завдання, як підвищення пізнавального інтересу студентів до особливостей мистецької діяльності, сприяння оволодінню прийомами оцінювання художнього образу, оволодіння інтелектуальними вміннями (аналізу, синтезу, зіставлення, порівняння, виділення головного і другорядного тощо), що дозволяє аналізувати й співвідносити художні образи за допомогою прийомів уяви, які сприяють відтворенню музичних образів. Для цього на лекціях, групових заняттях використовується ілюстративний матеріал (літературні та музичні твори, репродукції картин), що спонукає студентів виявляти творчість, викликає інтерес до мистецької діяльності.

Використання асоціацій, образних порівнянь, поетичних аналогій утворює ряд горизонтально-вертикальних, перехресних і взаємодоповнювальних дій, які звертаються до підсвідомості, до інтуїції студентів, що впливає на розвиток їхніх художньо-творчих здібностей.

Залучення до змісту лекції естетичної інформації сприяє формуванню естетичного інтересу, відкриттю естетичної цінності змісту концертно-виконавської діяльності, можливості впливу її на професійне становлення майбутнього педагога, забезпечує засвоєння знань, розширює цю сферу в пізнанні естетичної дійсності.

Так, під час вивчення тем «Симфонічна музика», «Опера», «Балет», «Хорова музика», студентам пропонується на лекції розглянути старовинні ноти хорових концертів, програмки оперних та балетних вистав, білетів на концерт симфонічної музики, фото, репродукції картин диригентів, виконавців, портрети відомих музикантів.

До змісту лекції залучається інформація, яка відображає суттєве в матеріалі, відкриває естетичну цінність змісту, який вивчається, дає спосіб засвоєння знань і розширює сферу значень у пізнанні естетичної дійсності.

Відбувається систематична пошуково-творча діяльність, опора на раніше створені інтереси, використовуються установки.

Для формування естетичного інтересу здійснюється пошуково-творча діяльність з оперттям на наявні інтереси. Для поглиблення і розвитку емоційних мотивів у навчальному процесі використовуються музично-історична інформація, естетичні ситуації (пояснення, демонстрація, стимулювання естетичної активності).

Під час оволодіння інтонаційно-образною мовою виконавської діяльності в процесі засвоєння знань у галузі мистецтвознавства створюється певний запас елементарних естетичних знань і вражень, без яких не можуть виникнути нахили, потяг, інтерес до естетично значущих предметів і явищ.

На етапі формування в студентів інтересу до художньо-виховної роботи серед дітей, поширення в їхньому середовищі кращих зразків мистецтва широко використовуються практичні заняття, а також можливості педагогічної практики. Основний підхід – моделювання на практичних заняттях театралізованих концертів для дітей, проведення екскурсій мистецтвознавчого характеру містом, до міського краєзнавчого музею тощо, а потім практичне їх упровадження в життя. На цьому етапі особливо широко використовуються міжпредметні зв'язки музики з поезією, літературою, образотворчим мистецтвом, а також з історією, географією; залучається краєзнавчий матеріал.

Практичні виконавські вміння формуються на доступному пісенному матеріалі, що дозволяє зберегти мотивований інтерес до навчання музичного мистецтва і водночас сформувати елементарні виконавські навички, на основі яких можливий подальший художньо-естетичний розвиток студентів, формування додаткових компетенцій у галузі художньо-естетичного виховання й розвитку вихованців у процесі здійснення основної професійної діяльності.

Під час педагогічної практики студентам пропонується провести власний виховний захід з використанням вивченого або самостійно дібраного матеріалу такої тематики: заходи інформативного характеру (бесіди про українську народну пісню, розповіді про героїв пісень та народних авторів, кобзарів та лірників); заходи, спрямовані на активно-творчу діяльність на пісенно-фольклорній основі (проведення концертів народної, сучасної пісні, вікторин, конкурсів на кращих її знавців); заходи комбінованого характеру (тематичні розваги, свята).

Зацікавленість студентів, індивідуальна стратегія професійного зростання у процесі музично-педагогічної підготовки забезпечується через організацію самостійної роботи, результатом якої може стати набір матеріалів для подальшої самостійної роботи в дошкільному закладі, школі.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок з напрямку. Визначений емпатійно-мотивувальний блок методів розвитку художньо-творчих здібностей у майбутніх педагогів наряду з емоційно-гностичним, критично-інтерпретаційним, креативно-сугестивним, проєктивно-експонувальним належить до розробленої методичної моделі, мета якої полягає у забезпеченні ефективного розвитку художньо-творчих здібностей студентів засобами концертно-виконавської діяльності.

Розроблена методична модель покладена в основу експериментальної методики розвитку художньо-творчих здібностей майбутніх педагогів засобами концертно-виконавської діяльності і включає, окрім педагогічних умов, форми й етапи розвитку означених здібностей, розкриття змісту яких є метою подальших наукових розвідок.

Список використаних джерел та літератури

1. Громов Е. С. Природа художественного творчества : книга для учителя / Е. С. Громов. – М. : Просвещение, 1986. – 239 с.

2. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва як напрям наукового пізнання / Г. М. Падалка // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова : збірник наукових праць : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Гуманістичні орієнтири мистецької освіти», 26–27 квітня 2007 року. – К. : НПУ, 2007. – Вип. 4 (9). – С. 7–11. – (Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти).

3. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / за ред. В. О. Моляко, О. Л. Музики. – Житомир : Вид-во Рута, 2006. – 320 с.

4. Ліпська С. Л. Педагогічне керівництво процесом музично-виконавської підготовки учнів позашкільного закладу [Електронний ресурс] / С. Л. Ліпська // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти : збірник наукових праць / Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Гуманістичні орієнтири мистецької освіти», 26–27 квітня 2007 року. – Вип. 4. (9). – К. : НПУ, 2007. – С. 135–140. http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nchnpu_14/2007_4.pdf. Дата звернення: 04.05.2018.

5. Козир А. В. Вступ до акмеології мистецької освіти : навч.-метод. посібник / А. В. Козир, В. І. Федоришин. – К. : Вид-во НПУ ун-т імені М. П. Драгоманова, 2012. – 263 с.
6. Тарасов Г. С. Психология музыкальной потребности / Г. С. Тарасов // Психологический журнал. – 1988. – № 5. – С. 63–70.
7. Абдуллин Э. Б. Теория и практика музыкального обучения в общеобразовательной школе : пособие для учителя / Э. Б. Абдуллин. – М. : Просвещение, 1983. – 112 с.
8. Шенцова О. М. Развитие интереса к художественно-творческой деятельности у студентов-архитекторов : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Ольга Михайловна Шенцова. – Магнитогорск, 2003. – 22 с.
9. Гончаренко С. Український педагогічний словник / Семен Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
10. Гаврилова Т. П. Понятие эмпатии в зарубежной психологии: Исторический обзор и современные проблемы / Т. П. Гаврилова // Вопросы психологии. – 1975. – № 2. – С. 147–158.
11. Герасимова Е. В. Эмпатия как принцип художественно-педагогического общения в преподавании фортепиано [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.rusnauka.com/30_NNM_2012/MusicaAndLife/1_119425.doc.htm. Дата звернення: 04.05.2018.
12. Рудницька О. П. Формування музичного сприйняття в системі розвитку педагогічної культури майбутнього вчителя музики : дис. ... докт. пед. наук : спец. 13.00.01 / Оксана Петрівна Рудницька. – К., 1994. – 431 с.
13. Педагогіка вищої школи : підруч. / В. П. Андрущенко, І. Д. Бех, І. С. Волощук, О. В. Глузман, Н. В. Гузій, Н. М. Дем'яненко; АПН України; Інститут вищої освіти; ред. В. Г. Кремень. – К. : Педагогічна думка, 2009. – 256 с.

Елена Яковлевна Заика,

кандидат педагогических наук, старший преподаватель кафедры теории и методики дошкольного образования Глуховского национального педагогического университета имени Александра Довженко,
e-mail: zaikkael@gmail.com

ЭМПАТИЙНО-МОТИВИРУЮЩИЙ БЛОК МЕТОДОВ РАЗВИТИЯ ХУДОЖЕСТВЕННО-ТВОРЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ

В статье освещаются различные взгляды исследователей на методы обучения искусству, их классификацию и содержание. Анализируется эмпатийно-мотивирующий метод обучения, его влияние на развитие художественно-творческих способностей у будущих педагогов: побуждение студентов к эмпатийному переживанию художественных образов в различных видах искусства на основе создания художественно-поисковых ситуаций, стимулирование интереса к исполнительской деятельности путем различных способов анализа ее результатов, а также создание ситуаций «актуальности переживания», способствующих пробуждению положительных эмоций, активизации чувства уверенности студентов в собственных силах.

Ключевые слова: метод, эмпатия, мотив, развитие, художественно-творческие способности, будущие педагоги.

Yelena Zaika,

Pedagogical sciences candidate, senior teacher of Preschool education theory and methods chair of Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University,
e-mail: zaikkael@gmail.com

EMPATHY AND MOTIVATION METHODS BLOCK FOR DEVELOPING ARTISTIC AND CREATIVE ABILITIES OF INTENDING TEACHERS

The article highlights the leading views of the researchers on the methods of teaching art, their classification and content. The empathy-motivational method of teaching, its influence on the development of the artistic and creative abilities of intending teachers is analyzed: the students are induced into the empathic experience of the artistic images in various forms of art on the basis of creating artistic and searching situations,

stimulating interest in performing activities by introducing various methods for analyzing its results as well as creating situations of «urgency of experience» contributing to the stimulation of positive emotions, to enhance the sense of students confidence in their own strength.

Introduction. *One of the strategic directions of updating modern education is creating conditions for forming the creative personality of the intending teacher, realizing his/her natural instincts and opportunities in the educational process of the university. Orienting to creativity is a world-view of modern education. However, this education must contain and should include teaching rules, laws, axioms. The main method of teaching creativity is its inclusion into real activities, aimed at real recognition, which has a real value for a person. While developing methods, it is necessary to observe the ratio of real and educational tasks, to focus on the social and activity context of the development of creative abilities, on the problem points contributing to the transforming individual achievements in strategy and value. Artistic training is also directed at the development of personal characteristics of students through methods of stimulating artistic education, the essence of which is the application of various pedagogical motives of purposeful involvement in the artistic cognition; activization of artistic activity; purposeful artistic and psychological support, regulation of volitional efforts.*

Purpose. *To analyze empathy and motivation methods block for developing artistic and creative abilities of intending teachers.*

Methods. *The article uses theoretical methods such as the analysis of psychological and pedagogical, art history literature on the researched problem; systematization and generalization of psychological and pedagogical experience in order to determine effective methods for the development of artistic and creative abilities of intending teachers; empirical methods such as stimulating interest in performing activities, creating situations of novelty, cognitive dispute, analysis of life situations, transferring the generalized intonations of the content of music in the personal plan and experiencing it as one's own artistic emotions (sensations), methods «awareness of the intonational value of the artistic work,» «common creating the image», «simulation of artistic and creative process», «going beyond the limits of music».*

Results. *It has been stated that one of the methods contributing to the development of artistic and creative abilities of intending teachers is the empathy and motivation method, which prompts students to empathic experience of artistic images in various art forms on the basis of creating artistic and searching situations, stimulating interest in performing activities through the introduction of various methods of analysis its results, as well as the creation of situations of «urgency of experience», the excitement of positive emotions, activation of students' confidence in their own possibilities.*

Originality. *The author improved the system of aesthetic education of students in higher pedagogical institutions, pedagogical methods of developing artistic and creative abilities, ways of training students for artistic and educational work with children and youth.*

Conclusion. *Applying empathy and motivating blocks of methods for developing intending teachers artistic and creative abilities involves creating circumstances of artistic and performing activities, in which students are induced to empathic experience of artistic images in various forms of art, activating the sense of confidence in their own strength, using their own emotional experience. Theoretical conclusions and experimental data of the research can serve as the basis for updating ways of developing intending teachers artistic and creative abilities and promote the improvement of their professional competence in general. The determined block of methods for developing artistic and creative abilities of intending teachers (empathy and motivation) is included in the developed methodological model, which purpose is to ensure the effective development of artistic and creative abilities of students through concert and performance activities. The developed methodical model is based on the experimental method of developing artistic and creative abilities of intending teachers through means of concert-performing activity and includes, along with pedagogical conditions, the forms and stages of the development of these abilities, the disclosure of which is the purpose of the further scientific researches.*

Key words: *method, empathy, motive, development, artistic and creative abilities, intending teachers.*

References

1. Gromov E. S. *Pry`roda xudozhestvennogo tvorchestva : kny`ga dlya uchy`telya* / E. S. Gromov. – M. : Prosveshheny`e, 1986. – 239 s.
2. Padalka G. M. *Pedagogika my`stecz'tva yak napryam naukovogo piznannya* / G. M. Padalka // *Naukovy`j chasopy`s Nacional`nogo pedagogichnogo univerty`tetu imeni M. P. Dragomanova : zbirny`k naukovy`x pracz` : materialy` II Mizhnarodnoyi naukovo-prakty`chnoyi konferenciyi «Gumanisty`chni oriyenty`ry` my`stecz`koyi osvity`»*, 26–27 kvitnya 2007 roku. – K. : NPU, 2007. – Vy`p. 4 (9). – S. 7–11. – (Seriya 14. Teoriya i metody`ka my`stecz`koyi osvity`).
3. *Zdibnosti, tvorchist`, obdarovanist`: teoriya, metody`ka, rezul`taty` doslidzhen`* / za red. V. O. Molyako, O. L. Muzy`ky`. – Zhy`tomy`r : Vy`d-vo Ruta, 2006. – 320 s.
4. Lips`ka S. L. *Pedagogichne kerivny`cztvo procesom muzy`chno-vy`konavs`koyi pidgotovky` uchniv*

pozashkil'nogo zakladu [Elektronnyj resurs] / S. L. Lips'ka // Naukovy'j chasopy's Nacional'nogo pedagogichnogo universytetu imeni M. P. Dragomanova. Seriya 14. Teoriya i metody'ka my'stecz'koyi osvity' : zbirny'k naukovy'x pracz' / Materialy' II Mizhnarodnoyi naukovoprakty'chnoyi konferenciyi «Gumanisty'chni oriyenty'ry' my'stecz'koyi osvity'», 26–27 kvitnya 2007 roku. – Vy'p. 4. (9). – K. : NPU, 2007. – S. 135–140. http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nchnpu_14/2007_4.pdf. Data zvernennya: 04.05.2018.

5. Kozy'r A. V. Vstup do akmeologiyi my'stecz'koyi osvity' : navch.-metod. posibny'k / A. V. Kozy'r, V. I. Fedory'shy'n. – K. : Vy'd-vo NPU un-t imeni M. P. Dragomanova, 2012. – 263 s.

6. Tarasov G. S. Psy'xology'ya muzykal'noj potrebnosti' / G. S. Tarasov // Psy'xology'chesky'j zhurnal. – 1988. – № 5. – S. 63–70.

7. Abdully'n Э. В. Teory'ya y' prakty'ka muzykal'nogo obucheny'ya v obshheobrazovatel'noj shkole : posoby'e dlya uchytelya / Э. В. Abdully'n. – М. : Prosveshheny'e, 1983. – 112 s.

8. Shenczova O. M. Razvy'ty'e y'nteresa k xudozhestvenno-tvorcheskoj deyatel'nosti' u studentov-arxy'tektorov : avtoref. dy's. ... kand. ped. nauk : 13.00.08 / Ol'ga My'xajlovna Shenczova. – Magny'togorsk, 2003. – 22 s.

9. Goncharenko S. Ukrayins'ky'j pedagogichny'j slovny'k / Semen Goncharenko. – K. : Ly'bid', 1997. – 376 s.

10. Gavry'lova T. P. Ponyaty'e empaty'y' v zarubezhnoj psy'xology'u' : Y'story'chesky'j obzor y' sovremennyye problemy / T. P. Gavry'lova // Voprosy psy'xology'u'. – 1975. – № 2. – S. 147–158.

11. Gerasy'mova E. V. Empaty'ya kak pry'ncy'p xudozhestvenno-pedagogy'cheskogo obshheny'ya v prepodavany'y' fortepy'ano [Elektronnyj resurs]. – Rezhy'm dostupu: http://www.rusnauka.com/30_NNM_2012/MusicaAndLife/1_119425.doc.htm. Data zvernennya: 04.05.2018.

12. Rudny'cz'ka O. P. Formuvannya muzy'chnogo spry'jnyattya v sy'stemi rozvy'tku pedagogichnoyi kul'tury' majbut'nogo vchy'telya muzy'ky' : dy's. ... dokt. ped. nauk : specz. 13.00.01 / Oksana Petrivna Rudny'cz'ka. – K., 1994. – 431 s.

13. Pedagogika vy'shhoji shkoly' : pidruch. / V. P. Andrushhenko, I. D. Bex, I. S. Voloshhuk, O. V. Gluzman, N. V. Guzij, N. M. Dem'yanenko; APN Ukrayiny'; Insty'tut vy'shhoji osvity'; red. V. G. Kremen'. – K. : Pedagogichna dumka, 2009. – 256 s.

Отримано редакцією 29.05.2018 р.

УДК 37.014.11.234

DOI 10.31376/2410-0897-2018-1-37-215-221

Роксоляна Василівна Зозуляк-Случик,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
соціальної педагогіки та соціальної роботи
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника,
e-mail: zozulyak_roksolyana@ukr.net

ПОЗИТИВНА МОТИВАЦІЯ ЯК ПЕДАГОГІЧНА УМОВА ФОРМУВАННЯ ФАХОВОЇ ЕТИКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УНІВЕРСИТЕТАХ

У статті виокремлено базові педагогічні умови формування професійної етики майбутніх соціальних працівників в університетах України. З-поміж них окреслено освітньо-виховне середовище задля творчої професійної самореалізації; позитивну мотивацію до професійно-етичного формування, розвитку, самовдосконалення; зміст дисциплін у контексті формування професійної етики та інші. Детально проаналізовано одну з них, а саме мотиваційну сферу фахівців, що, формуючи позитивну мотивацію, може проявлятися в процесі як професійно-етичного навчання, так і самовдосконалення.

Ключові слова: університет; соціальний працівник; професійна етика; педагогічна умова; професійна мотивація.

Постановка проблеми. Актуальним вважаємо вивчення умов формування професійної етики майбутніх соціальних працівників у процесі їх підготовки в університеті. Відомо, що інструментом впливу на формування майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах є створені педагогічні умови. Їх науково-теоретичне обґрунтування задля успішної реалізації окресленого процесу в процесі професійної підготовки студентів ставить перед нами завдання з'ясувати зміст понять «умова» і «педагогічні умови».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сутність, роль та певне коло проблем залежності